

Nro 49.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Költ Bétsben Juniusnak 20-dik napján 1794.
esztendőben.*

Lengyel Ország.

A Warsóviai mostani fő kormányszék azt végzette a' közelebb múlt hólnapnak közepe tájján, hogy minden vólt ministerek, és minden tagjai az állandó Tanátsnak, az úgy nevezett *Conseil permanentnek*, a' kikt. i. inkább halgattak a' Pétervári udvarnak, mint a' Lengyel respublikának parantsoiattyára, kiváltképen pedig azok, kik vagy a' Grodnói Ország gyűlléstől, vagy a' Targoviczi confoederációtól pensiókat, az az, ingyen való fizetéseket, és ajándékokat vettének, e' folyó hólnapnak első napjáig a' Status közönséges kalzfájában tegyék le azokat, másként tulajdon

örökségeikből fog azon kártétel vissza szereztetni. — *Lythvániának* nem utolsó városa *Brzesc* Generál *Kosciuskó* születésének helye, rendkívül való buzgóságát mutatta a' revolutionnak bé vételében, mellynek ki nyilatkoztatására a' nevezett Generálnak, mint hazájokfiának képét a' város Tanács házában fel függesztette. *Grodno* városa egész vidékestül égyütt bé vette a' *Krakóviai* insurrectionalis actát. Más *Lythvániai* kerületek a' *Wilnai* acta mellé állottak. — *Sulistrowszky*, vólt *Lythvániai* belső Státus titoknok *Kosciuskó* Generálhoz küldetett a' *Wilnai* actának meg jobbitására, és *Lythvánia*'s több insurgált tartományok tételeiknek és plánumaiknak meg égyeztetésekre. A' *Sendomiri* Palatinátusságnak biztosai múlt hólnapban *Warsóviába* utazván, tudtára adták a' fő kórmány széknek, hogy a' jó rend tartás végett *Sendomirban* egy criminalis ítélő szék állítatott legyen fel. Egyfersmind azért is esedeztek, hogy a' nevezett Vajdaságnak ellenségeitől leendő védelmezésére elegendő seregek rendeltessenek. — *Samogitiának* lakosai is a' többinek nyomdokait követvén, *Kosciuskó* pártjára állottak. — *Sapieha Ferentz*, a' *Lythvániai* nagy Cancellariusnak fia, hadi Tárimesteri méltóságáról lemondván, kapitányi rangal kíván a' Lengyel K. Társaságnak szolgálni. Ennekfelette 6000 aranyat és 40 ágyú vonó lovat ajándékozott annak. — Az Orosz Császárné egyptéhány ezer szekereket rendelt a' Lengyel Országba küldetett gyalog regimenteknek oda való vitetésekre, mellyek *Liflandián* és *Curlandián* fognak által menni, úgy gondolkozván, hogy illyenképen sokkal hamarabb a' rendelt helyre érnek, mint sem ha, a' szokás szerént gyalog kellene azoknak marsirozni. A' Lengyel insurgensek egy átallyában meg akadályoztatták a' Német Országba menni szokott Orosz postákat.

A' *Warsóviai* későbbben költ tudósítások szerént, múlt hólnapnak utolsó napján, *Kosciuskó* Generál parantsolatjára az interimalis, avagy

ideig való kormányozó szék el töröltetett, 's helyette egy nemzeti Fő Tanács állítatott fel, mellynek tagjai im' e' következők: Gróf *Potocky* a' külső dolgokat kormányozza; *Kolwatay* Cancellárius a' financiát, az az, a' Státus jövedelmét; Gr. *Wielowisky* a' hadi dolgokat; *Jan-kievicz* úr a' nemzeti iskolákat; *Zakrzewsky* az el töröltetett kormány széknek előülője a' polgári rendtartást. A' melly tanács minthogy egészen áristocratákból álló, éppen inyek ellen vagy on a' polgárságnak, nevezetessen *Kilinsky* vargának és *Kapotas* kereskedőnek, a' kik mind ketten szerették volna a' közönséges dolgoknak kormányozásában részesülni, 's e' miatt deputációt küldöttek *Kosciuskó* Generálhoz. *Stanisló* Lengyel király is arra kérte őtet, hogy ne rekesztené ki egészen a' Státus dolgainak igazgatásából, mellyre a' nevezett Generál azt válaszolta, hogy ő a' nemzet által rá bízott hatalmat senkivel sem közölheti ugyan; mindazáltal attól nem idegenkedik, ha a' nemzeti Tanács közölni fogja vele a' történendő dolgokat s. a. t. A' fellyebb nevezett *Potocky* Gróf minden *Warsóviában* lévő idegen követeknek tudokra adatta, hogy ennekutánna mindenek, a' királyt és Köz. Társaságot illető dolgokra nézve, nála jelentsék magokat. — *Hertzeg Poniatovsky József*, *Wielhoursky* és *Bronkovsky* urak múlt hólnapnak 27-dik napján *Kosciuskó* Generál corpusához mentenek.

Mintnogy ez az ember, t. i. *Kosciuskó* igen különös játékot játszik Lengyel Ország teátrumán, reményilem kedves dolgot mivelek, hogyha Erd. Olvasóimmal őtet bővebben meg ismértetem, *Kosciuskó* Lengyel nemes, de szegény familiából származott ember, 42 elztendő, a' kit a' mostan uralkodó király a' kadéttok iskolájában neveltetett fel, 's az után Párisba küldötte, holott 4 elztendőig lakott, 's ismergette e' világot. Onnan hazájába lett vissza térésekor ártilléria kapitánynyá tette őtet a' király, melly hivatalában különös talentomot mutatott. Az után Amerikába

ment, 's szolgálatot vett *Washington* hires Generálnál. Az Amerikai hadakozásnak végződése után Frantzia Országba ment *La Fayette* Generállal égyütt, és különösen ajánltatott *Franklin* által XVI *Lajos* királynak, mint igen derék, értelmes, és sok tapasztalású hadi tisztt. Fülébe menvén, hogy a' *Targoviczi* confoederáció után a' Lengyelek meg verekedtek az Oroszokkal, vissza ment hazájába, és eggy vólt a' Lengyel republicánus seregeket kórmányozó nevezetesebb vezérek között. Ezen rövid hadakozásnak végződése, és a' királynak a' *Targoviczi* confoederációra való által lépése után, ismét oda hagyta hazáját, de megént vissza tért, és úgy kezdette a' mostani revolutiót.

Az Orosz Császárné annyira fel gerjedt a' Lengyel nemzet ellen, hogy kélszebb minden hadi seregeit fel áldozni, mint a' rajta tett gyálatatot meg nem bosszúllani. Bizonyosnak lenni mondják a' *Pétersburgi* levelek, hogy már ki vagy on ellenek a' hadi manifestum készittetve, és nem sokára világ eleibe fog terjesztetni. Az ottan múlató Lengyel követnek *Wielhorsky* Grófnak értésére adatott, hogy többé ne mutassa magát a' Cs. udvarnál, kétség kívül rövid napok múltván világos parantsolat fog nékie küldettetni az Orosz Birodalomból való ki menetelre. — *Soltikow* Generál, a' ki is *Derfelden* vezér kórmánya alatt 10 ezer főből álló Orosz sereget küldött Lengyel Országba, újjabb parantsolatot vett a' hadi Tanátstól, hogy ismét 40 ezer embert küldjön a' pártos Sarmaták ellen. Ellenben 20 ezer embert fog *Suvarow* Generál *Soltikow* vezérnek által adni, a' ki is a' Lengyel Országtól minap el vett tartományokban fog maradni, ne hogy azoknak lakosai is pártot üssenek mostani fejedelmek ellen, és a' múlt ősszel Orosz szolgálatba állott seregek, mellyek között immár egy-néhány regementek *Kosciuskóhoz* állottak, egészen által szökjenek. A' fejer Russiában és Liflandiában kvártélyozott Orosz seregek bé érkeztek

immár Lythvániába. — A' Lengyel határokon vigyázó Prusszus seregek is tsak azt várják, hogy ártillériájok érkezen, mingyárt hozzá kezdenek *Krakóviának* ostromlásához, ha t. i. *Kosciuscó* Generál egybe kaptsolt kezekkel fogja azt nézni. Igaz dolog ugyan, hogy a' Prusszusok *Favrat* Generál Lájtinánt vezérlése alatt meg verték a' Lengyeleket, 's 18 ágyújokat el is nyerték; de az is igaz, hogy harmad nap múlván a' Lengyelek a' tromfot tromfal ütötték vízszra, és nemtsak tőlök el nyert ágyúikat, hanem azokon kívül többet is el vettek a' Prusszusoktól. — Magános levelekből olvassuk, hogy *Kosciuscó* Generál 22 ezer emberrel menván 9 ezer Oroszok ellen, ezek egy erdőbe vonták magokat, kiket a' nevezett Lengyel vezér körül vétetvén, az erdőt meg gyújtatta, és az ottan vólt Oroszokat egészlen öfzve égettette. — *Libauba*, Curlándiának ki kötő helyébe menván nem régiben 200 Lengyelek, az ott lévő Orosz ágyúkat és munitókat el foglalták, 's kész pénzel ki fizették, holott 10 ezer font puskaport, és sok apróbb 's nagyobb golyóbisokat találtak.

Hadi Történetek.

Közelebb múlt szeredán, az az, e' folyó hólnapnak 18 dik napján költ különös udvari újság levélből olvassuk, hogy *Pichegrü* Fr. Generál, a' ki még most is napnyúgoti Flandriában *Cortryck* és *Menin* közt táborozik 18 — 20 ezer főből álló sereget küldött légyen *Vandamme* Franzia Generál vezérlése alatt *Ypern* városának ostromlására, a' ki is Juniusnak 2 dik napján számos ártillériával oda jutván, mingyárt battériákat készitetett a' *Dixmuydeni* kapu előtt, 's reggeli 6 órakor hozzá is fogott a' városnak ágyúztatásához (g). *Salis* Austriai Generál Májor, a'

(g.) Ypern, Ypres (*deákúl* Ypern, Ypretum)
Austriai Flandriának nepes, erős, kereskedő

kire t. i. a' nevezett városnak Frantziák ellen való védelmezése bizattatva vagyon', tartván attól, hogy az *Ostendéből* és *Brüggéből* oda vivő tsatornát is el ne foglalják, és így egéztlen el zárják őket a' *Clerfait* seregeitől való égyességtől, fegyveres paráztokat küldött azon vízi tsatornának őrizetére, a' kik két Hannoverai compániának segítség-kre lett menetelektől fogva derekasan viselik magokat az ottan ottan őket nyúghatatlankodtató patrióták ellen. — *Juniusnak* 3-ik napját követett éjjel egézt viradtig ágyúztak az ostromlók a' városra, 's egynéhány házat meg is gyújtottak, viradtakor pedig mind a' *Messenei*, mind a' *Bailleuli* kapuknál lévő sántzokra nagy erővel rohantak. Az elsőbbre lett rohanásoknak alkalmatosságával mind addig nem bántotta őket *Salis* Generál, valaméddig egy jó puska lövésnyire közelebb nem mentek a' sántzhoz; hanem ekkor két oldalról fogatván őket mind nagyobb, mind apróbb fegyverből, szerentséssen vissza nyomta, minekutánna, mintegy 300 embert a' földre terítettett volna közzülök. Minémű ki menetele lejénd *Ypern* városa ostromlásának, a' jövendő idő fogja meg mutatni.

Charleroy nak, a' Namuri Grófság égyik erős városának Frantziák által lett ostromoltatásáról, 's az alól lett szerentsés fel óldoztatásáról illyetén tudósítást közlött velünk utólsó különös újság levelében a' Fels. hadi Cancellária; „*Májusnak* 29-ik napján egéztlen környül vévén és ostromolni kezdven *Charleroyt* az ellenség,

és gazdag városa, az *Yper folyó viz partján*, a' mellyből *Nieuportig*, *Ostendeig*, és *Brüggeig* egy szép és tágas vízi tsatorna vagyon vonattatva, mellyen sok portékák és productumok vitettetnek a' Német tengerbe, 's abból pedig *Britanniának Országába*. *Ypern* 1678 — 1713-dikig a' Frantzia király hatalma alatt vólt, hanem az *Utrecht*i békességben is-

tettzett az Orániai örökös hertzegnek vezérlése alatt égyyesült armádiát egynéhány ezer emberrel öregbueni, és *Juniusnak* 3 dik napján ütni az ostromlókra. E' végre öt colonnéra osztattatott fel az égyyesült armádia; az első a' nevezett napnak hajnalán Gr. *Latour F. M.* Lájtinánt vezérlése alatt indulván ki, a' *Picton* nevű partak, és *Sambre* vize közt állapodott meg; a' másik colonne *Geusau* Hollándiai Generálra vólt bizatattva, a' ki az ellenség táborának bal szárnyára vak ütésekét tévén, a' harmadik colonnével magát égyyesítette. Ez *Werneck F. M.* Lájtinánt vezérlése alatt a' *Gosselies* és *Charleroy* közt fekvő tsinált utat támadta meg; a' negyediket, mellynél vóltanak az Orániai örökös hertzeg, és *B. Alvinczy* hadi Tármaster is, Gróf *Wartensleben* Hollándiai Generál Lájtinánt vezérlette, és nemcsak a' *Gosselies* körül fekvő tetöket, hanem az ellenséggel tellyes erdöket is el foglalta. Az ötödik colonnével égyenesen *Charleroy* felé marsirozott *B. Quosdanovich F. M.* Lájtinánt, olly feltétellel, hogy az ellenségnek retirálását, avagy maga hátra vonását meg nehezittse. Ambár ezen elő számlált öt colonnék olly távol estek egymástól, hogy égyyik a' másiknak lépéseiről és előmeneteléről igen keveset, vagy éppen semmit sem tudhatott; még is mindazáltal olly böltsen, 's olly hasznosan végbe vitték a' reájok bizatott

mét által adatott az Austriai háznak, mint Belgiom örökös urának. Néhai Fels. Maria Therésia ellen indittatott első háborúban, u. m. 1744 ben ismét el tsipték azt a' Frantziák, de megént vissza adták az Aquisgranumi békességben, mellynek le rontatott erősségei újjobban meg épitettek. Kiválthépen posztóval kereskednek annak lakosai. Cornelius Jansenius, a' kitől t. i. vették a' Jansenisták első eredeteket, ide való püspök vólt a' múlt században, egynéhány esztendőig.

dolgot, hogy az ostromló ellenség, melly közel 70 ezer főből állott, és mind lovassága, mind artillériája bőven vólt, kéntelenítettett *Charleroy* várának ostromát félbe hagyni, 's nem kis veszteségével a' *Sambre* folyó vizen által költözni.

Eggy Belgyiomból érkezett magános levél ekként adja elő a' *Sambre* vize mellett, és *Charleroy* alatt történt hadi dolgokat: „*Juniusnak* 2 dik napján déli utáni 5 és 6 óra közt, maga mellé vévén a' Fels. Császár kedves testvérét *Károly* fő hertzeget, *Mack* Gen. Májort, *Stip-sicz* Obestert, és eggy Anglus Generált, lóra ült, 's ki indúlt a' *Gosselies*, *Timeon* és *Vieuville* mellett fekvő Fr. tábornak meg vizsgálására. Eggy árnyékos fa alatt ki pihenvén magát, éjjeli 11 órakor vissza tért *Gennepi* kvártélyába. Három órákig tartó nyúgodalma után, reggeli két órakor ki indúlt említett úti társaival, 's egyenesen a' táborba ment. Reggeli három órakor, maga jelenlétében el kezdődött a' viaskodás, és egészen dél előtt 10 óráig tartott, még pedig szüntelen való ágyú ropogások közt. Önnön magok az elementumok, az az, éltető állatok is, inkább kedveztek nekünk mint az ellenségnek, szemek közé vivén a' támadott szél a' puska porfüstét, melly miatt nagy zürzavar támadott köztök. Leg nagyobb erő ment a' *Gosselies* és *Vieuville* alatt állott Frantziák ellen, mellyet mindazáltal három izben hajtottak vissza. — Végtére 10 órakor oda hagyván *Gosselies* ekként kiáltottak: *El vagyunk árúltatva, a' ki hová futhat fusson.* A' jobb szárnyának eggy része által költözött a' *Sambre*, és vizen *Bolió* Generál ágyúinak tüze közzé ment, a' másik része a' *Lombuci* erdőségbe vette magát, 's most is ott van bé zárattatva. A' melly szempillantásban az ellenség megzavarodott, ugyan akkor a' *Charleroyi* őrizet is ki tsapott, 's igen sok vért ontott ki a' *Kavanagh* vasas regementének segítsével s. a. t.

Eggy igen szép anecdotát olvasunk a' Fels. Császárnak Tournayból *Charleroy* felé lett útá-

zásáról. Juniusnak első napját követett éjjel viradtig lovagolván, reggel egy *Broaille* nevű major házhoz jutott, holott lováról le szállván, fölöstökömöt kivánt magának adattatni. A' majoros örvendvén illy nem reménylett fő vendégjének szemlélésén, valamije vólt, mindenével kivánt néki szolgálni. A' Császár utazó társaival, kikről immár fellyebb emlékezünk, egy szép árnyékos élő fa alá le ülván, igen jó ízűen ett az eleibe tétetett téjből, sajtból, és vajból. A' szomszéd parasztok halván a' Császárnak ott létét, szinte úgy vetélkedtek egymás közt a' fölöstököm vitelben, kiknek jó indulattyokat és izivességeket kégyelmesen vette a' Fejedelem, 's így szólván nékiek: *En most adósotok maradok a' jó fölöstököm adásért, mellynek fizetését jobb időre halasztom.* Károly hertzeg pedig így szóllott hozzájuk: *Ha tettik, jöjjetek hozzám Brüsszelbe, 's ott én is jó fölöstökömöt fogok elötökbe tétetni.* Melly nyájas le erezkedéseken a' Fejedelmeknek annyira meg indúltak az égygyügyű parasztok, hogy szinte úgy könyveztek örömökben, 's így szóllottak egymás közt: *A' mi Császárunk egész angyal.*

Egy *Dorniki* magános levélnek értelme szerint, tsak egy hajszálon múlt el, hogy a' *Yorki* hertzeg a' Frantziák marka közé nem esett a' múlt hólnapnak 18 dik napján történt tsatában *Cortryck* és *Menin* közt. Úgy körül vették ötöt a' patrióták, hogy a' futásnál egyéb meg nem menthette a' vezedelemtől. — Azért is egy Austriai Generállal, és két más fő hadi tisztel sebes vágatva futott egy közel lévő faluba, a' honnan az előtt való nap ugyan ki verettek a' Frantziák, de azt ezek újjobban visszavették. — Amazok, úgy gondolkozván, hogy egy különös corpust visz ellenek a' nevezett hertzeg, keményen lövöldöztek reája, 's mellöle le is lötték a' lóról az Austriai Generált. Ki lett légyen ez, nem iratik. Észre vévén a' dolgot, hogy a' hertzeg tévelyedésben vagyon, utánna eredtek, és

a' közelebb való vizig sebesen üzték, sőt midőn a' viz közepén úszott volna is a' vele valókkal, mind apró fegyverből, mind egy 6 fontos ágyúból keményen tüzeltek reája, de semmit nem árthattak néki, és így szerentsésen, 's minden sérelem nélkül bé ment *Dornickba*.

A' *Rajna* környékéről semmi új hadi történeteknek hírével nem kedveskedhetünk Érd. Olvasóinknak. Az ottan táborozó Cs. K. seregek' veszteglésének kiváltképen való oka, kétség kívül a' leszen, hogy onnan egynéhány ezer ember Austriai Belgiomba küldetett a' *Koburg* herczeg armádiájának erősítésére. A' Prussziai seregek ellenben derekasan viselik magokat *Möllendorf* Feldmarsal, és *Hohenlohe* örökös hertzeg vezértések alatt. *Neustadtnak* (a' Palatinátusi V. Fejedelemségben) lett minapi Frantziáktól lett el vételekor, 17 ágyút, 2 haubiczát, 31 puska poros taligát, 12 zászlót, 70 bagazsiás szekeret, és 300 lovat nyertek a' Prussziai győzedelmes vitézek. Ennekfelette 2 Obestert, 1 fő Strázsamestert, 29 kapitányt, 39 alsóbb rangú tisztet, 2100 all tisztet és köz embert fogtanak el. — *Germerheimnek* Frantziák által lett el vétetéséről, mellyet néhány közönséges levelek ideje korán ki trombitálának, semmit sem jelentenek az onnan jött levelek, jelentették volna pedig bizonyosan, hogyha valami lett volna a' dologból. Sőt inkább azt beszélik, hogy ott, és annak környékén számos Frantziák táborozzanak, és készülylyenek magok védelmezésére. A' sem valóság, hogy az ottan vólt Frantzia seregeknek nagy része az északi armádiához marsirozott volna.

Hogy a' Lotharingiában táborozó Frantziák keveset bizzanak magok erejekben, onnan is kitéttik, hogy *Sarlouis* városát annyira viz alá vették, hogy az alsó sőr házak torkig állanak a' vizben, a' lakosok pedig mind a' második szakasz szobákba költöztenek.

Az Olasz Országi levelek azt beszélik, hogy néhány napoktól fogva egész tsendességben lé-

gyenek a' Fr. seregek, és nemtsak előbbre nem nyomúltak a' Pedemonti tartományban, sőt inkább hátrább vontak magokat, nagyon akadályoztatván magazinumaiknak utánnok való vite-tése, a' hegyekben lévő nagy havak által.

Anglia.

Dublinban 200 alacsony személynél több jelen-tette magát a' felső *Canadai* coloniának szaporitására (*Canada* Amérikanak egy igen nevezetes tartománya, mellyet 1504-dik esztendőtol fogva, szüntelen a' Frantziák birták, hanem most több Amérikai tartományaival azt is el vesztette.) — Ezek a' *Dublini* recruták kétség kívül olliyan személlyek vóltanak, a' kiknek kevés reménységek vólt hazájokban lehető férhez menetelekre, ezen okon már most felettébb örvendenek, előre képzelvén magoknak, hogy ők nem sokára egy új nemzettségnek annyaivá lehetnek.

Portugallia.

Értésére esvén a' *Lisbonai* udvarnak, hogy a' vele kötött békességet fel akarná az *Algiriai Dey*, avagy Fejedelem bontani, mingyárt illendő rendeléseket tett, 's olly erős flottát küldött a' *Gibráltári* szoros tengerhez, melly nemtsak a' *Portugalliai* hajóknak fedezésekre, hanem az *Algiriai* rabló hajóknak *Oceanus* tengerbe való bémenetelésnek akadályoztatására is elegendő leszen. Az *Algiriusok* 16 hajóval, 2 fregattával, és egy-néhány apróbb rangú hajókkal leselkednek a' *Portugalliai* kereskedő hajók után.

Spanyól Ország.

Mihelyt fülébe ment a' *Madritti* udvarnak, a' Spanyol seregeknek *Roussiloni* Grófságban *Majusnak* első napján történt szerentsétlenségek, az az, a' Frantziák által lett sérelmes meg verette-tések, mingyárt ki hirdettette az úgy nevezett *quintat*, melly szerént t. i. minden ötödik fegy-

vert fogható lakos köteleztetik hazájának védelmezésére. Ez által 80 ezer recrutával szaporított a' Spanyol hadi sereg, a' kik már most szüntelen a' fegyverben gyakoroltatnak. — Az említett véres tsatában leg többet szenvedtek a' *Wallon* gárdák (ezek többnyire olyatén *Niederlandusokból* állanak, a' kik még most is a' régi *Frantzia* nyelven beszélnek) és két lovas regementek. Az el hüllott hadi tisztek között való *de las Torres Marchese* is, kinek reá maradott ősi örökségeiből 60 ezer arany ezstendei jövedelme vólt. — *Navarra* felől egynéhány helyen ki tsaptak a' Spanyolok a' *Frantzia* földre.

Magyar Ország.

Borsod Vármegyéből 31. Máj 1794. Abaúj Vármegyében fekvő *Kasmárk* nevű helységben az a' költött hir szárnyál, hogy két fejer galamb szállott vólna a' papnak udvarába, és keményen reá parantsolt, hogy intse halgatóit a' meg térésre, mivel az itilet napja jövő (de a' már el múlt) *Pünköst* első napján el fog következni. — Ezen költött hiren annyira meg indúlt a' tudatlan kösség, hogy azóltától fogva semmit sem akar dolgozni, hanem éjjel nappal szüntelenül áhétatoskodik. (Mivel már el múlt a' *Pünköst* innepe, azomban az itilet napja el nem következett, el hitetheti magával a' könnyen hívő kösség, hogy az a' hafzontalan hir, valamelly tré fás agyból származott legyen).

Somogy Vármegyéből Május hólnapjában. — Ebben a' Vármegyében olly mély gyökeret vert a' babonaság, hogy annak tsak ágait is nehéz lesz en egy ideig le vagdalni. Tiz ezstendőktől fogva szorgalmatoskodom hivatalom egyéb részeinek folytatása mellett, a' babonaságnak tilalmazásában, ki irtogatásában, és a' mi ennél elébb való, annak ki tanulásában; még is a' felylyebb való napokban, ollyan babonaság fedezte-

tett fel előttem, mellyről ennekelötte nem is gyanakodhattam. — Eggy, a' mint itt nevezik, tudákos idegen vén asszony meg fordúlván helységünkben, és látván eggy oly tsetsemöt, kinek vagy anyai tejének kevés kövéritő ereje, vagy belső nyavalyája miatt, egyebe a' tsontyainál és bőrénél nem vólt (kétség kívül ángliai nyavalyával küszködött), azt javasolta az anynyának, hogy főzesse meg a' kisedét, 's meg hízik. Értésemre esvén a' dolog, szorgalmatoskodtam azon gyermek meg főzetésének módjáról és czeremoniájáról, mellyeket ekként irt le előttem eggy azt gyakorta látott öreg asszony. Minden sovány, száraz, és ángliai nyavalyával küszködő tsetsemöt váltotnak szokta a' tudatlan köcség nevezni, és meg is szokták főzni, melly főzésben ezeket mivelik. Eggy nagy tserép edényben, meztelen belé állittyák a' tsetsemöt, 's a' tűz mellé helyheztetik, de tsak távolyka, eggy vén asszony égyik kezével a' tsetsemöt tartya, másik kezében lévő főző kálánat pedig szüntelen forgattya a' fazéknak kised körül való hézakjában, éppen úgy, mint a' szakáts vagy szakátsné szokta az edényben lévő ételt kevergetn. Azomban a' főzésben lévő tsetsemőnek elztelen annya kívülről a' házat meg kerülván, mikor a' konyha ajtójához ér, bé teként a' konyhára, 's azt kérdi az ajtó küszöbéről a' gyermeket főző vén asszonytól: *mit főz kend?* mellyre ez azt szokta felelni: *aggottat*, erre ismét így szól az annya: *Ifjú vallyon belöle*, és ez háromszor így megyen végbe, az után ki vétetik a' tsetsemő a' fazékból, 's vége van főzetetésének.

Ezt a' babonás tselekedetet most is elkövették volna nállunk, hogyha én keményen nem tilalmaztam, és meg nem pirongattam volna azokat, a' kik eszközök kívántak abban lenni. Ez a' babonáság égyedül a' nép tudatlanságának idétlen szüleménye.

Nem szolgálhat eggy egy dolog nagyobb örömemre, mint midön a' tanuló ifjúságnak tanulásra

való igyekezetét, kedvét, 's hasznos tudományokban való gyönyörűségét tapasztalhatom. Múlt hónapnak közepe táján egy R. Komáromi születésű, *Bányai Sámuel* nevezetű jeles ifjú *Soproni* deák, a' ki másfél esztendőktől fogva igen szorgalmas olvasója az *új Magyar Kurirnak*, ezt írta hozzá: „Egyébb újsággal nem szolgálhatok, hanem csak a' mellynek magam nemisak távolról való szemlélője, hanem részese is voltam. Tegnap, u. m. Pünköszt havának 16 dikán, reggeli hat és hét óra közt, szép rendel, az itt való ifjúság, a' Tiszt. Professor, és egy *Török* nevezetű Apatikárius uraknak vezérlések alatt, *Sopron* körül lévő erdőkbe mentünk botanisálni, avagy füvelni, a' hól sok jó és szép füveknek esméretére, 's természeti valóságának és hasznainak tudására jutottunk. Ölzve jártuk továbbá a' kö-szén bányát is, és annak minden üregeit, melly bámúlásra méltó temérek szénnel bővöködik. Hasznos tapasztalásaink után, midőn a' nap is alkonyodott volna, szép rendel, 's egész meg elégedéssel hazamentünk. Most érzi ki ki közzülünk, melly bóldog legyen az olyan ifjú, a' ki illy tudós, fáradhatatlan, és tanítványaiknak előmenetelket munkálkodó Professor uraknak oktatásaik által épülhet, a' kik fáradságokkal nem gondolván, kivánt bóldogságunknak eszközlésén törekednek, hogy annak idejében bátran a' fzerentse szárnyára erefzthessenek bennünket. — Éllyenek szerentséssen! Éllyenek minden illyen jó igyekezetű Nemes Magyar Hazánk férfiai!“

Szabad legyen a' *Magyar Kurir* Írójának maga jegyzéseit ezen levélhez tóldani. Méltán dicsékedhetik a' *Soproni* Evangelica Közönség mostani oskolabeli Tanítóival, a' kik mind egymás közt való szép harmóniára, mind szorgalmatosságokra, mind tanítványaikkal való nyájas, és éppen azért épületes társalkodásokra, és bánásokra nézve más iskoláknak is követő

példájokra lehetnek. Ennekfelette igen nagy pártfogói, és előmozdító nemzeti ditsőséges nyelvünknek, mellynek bizonyosságára egy kis magyar társaságotskát is állítottanak fel, 's ez által arra birtak a' lakosokat, hogy nemcsak a' férfiak, hanem még a' szép nem is különös kedvet kapott a' magyar nyelvnek meg tanulására. A' fellyebb említett kölfén bányáról, még most egyebet nem írhatok, hanem hogyha az tökéletességre menéud, sok szép erdők és fák meg mentetnek az által a' tüztől, és hogy sokkal oltsóbban lehet ahoz jutni, mint a' fa szénhez. *Soproni* érdemes barátim meg igirték, hogy azon kölfén bányának minéműségét rövid idő múlván fogják velem közleni, én is fogom a' Nemes Magyar Publicummal.

B é t s.

Tegnap este szereztséssen meg érkezett a' Felséges Császár Belgyiomi úttyából *Schönbruni*, avagy *Széphúti* nyári mulató palotájába.

* * *

Tudósítások.

Leg közelebb illyetén czimű magyar könyv érkezett ki hirdetés végett hozzánk: *Török Országi levelek*, mellyekben, a' 2-ik *Rákóczy Ferentz Fejedelemmel bújdosó Magyaroknak történetei*, más egyéb emlékezetes dolgokkal égyütt barátságosan elé adatnak. *Irtá Mikes Kelemen*, az említett Fejedelemnek néhai Kamarássa; most pedig az eredetképen való magyar kéz írásokból ki adta *Kültsár István az Ékesen Szóllásnak Tanítója Szombathelyen 1794 dik esztendőben in 8 vo.* Találtatnak *Posonban Doll és Sveiger*, *Györött Müller Ferentz*, *Pesten Weigand* könyvárosoknál. Ezen utólsó fog *Kassára, Debreczenbe, és Erdélybe külden.*

* * *

Minthogy néhai Tiszt. *Péczely József* Úr özvegye, N. *Varjas Katalin* asszony eddig volt Komáromi szállását Debreczenben lejendő lakásával fogja fel tserélni: tehát kérettetnek azon érdemes hazafiak, a' kik még b. e. férjének nyomtatványok árrával tartoznak, (a' millyenek is számosan vagynak), hogy azt, a' mivel restálnak, ne Komáromba, hanem Debreczenbe szolgáltatassák kezéhez a' T. özvegyének.

* * *

En alább irtt, a' múlt esztendőben egy könyvetskét botsátattam ki *Weber Simon* Úr által Komáromban illy czim alatt: *A' szent Passió, vagy az Úr Jesus Kristus szenvedésének és halálának históriája, melly a' négy Evangelistákból öszve szedgettetvén, rövid jegyzésekkel meg világosított, olly czéllal, hogy ha ezen munkátskám az Erd. Olvasók előtt kedvet fog találni, a' Sz. Írásoknak több részeit is újonnan meg fordítván, ilyen rövid jegyzésekkel ki fogom botsátani. Lehet ezt találni, és meg szerezni Komáromban, a' N. Collegiumban, és magamnál is.*

Idvezült Tiszt. *Péczely József* uram a' *Prideaux* ó Testamentomi betses históriájának fordításában bé halván, ezt is fogom folytatni, és el végezni, ha valaki az érdemes hazafiak közül még ehez hozzá nem fogott volna, vagy nem szándékozna meg fordítani. Irram *Mező-Túron Jun. 1-ső napján 1794-ik esztendőben.*

Ercsei Dániel

Mező-Túri Prédikátor.